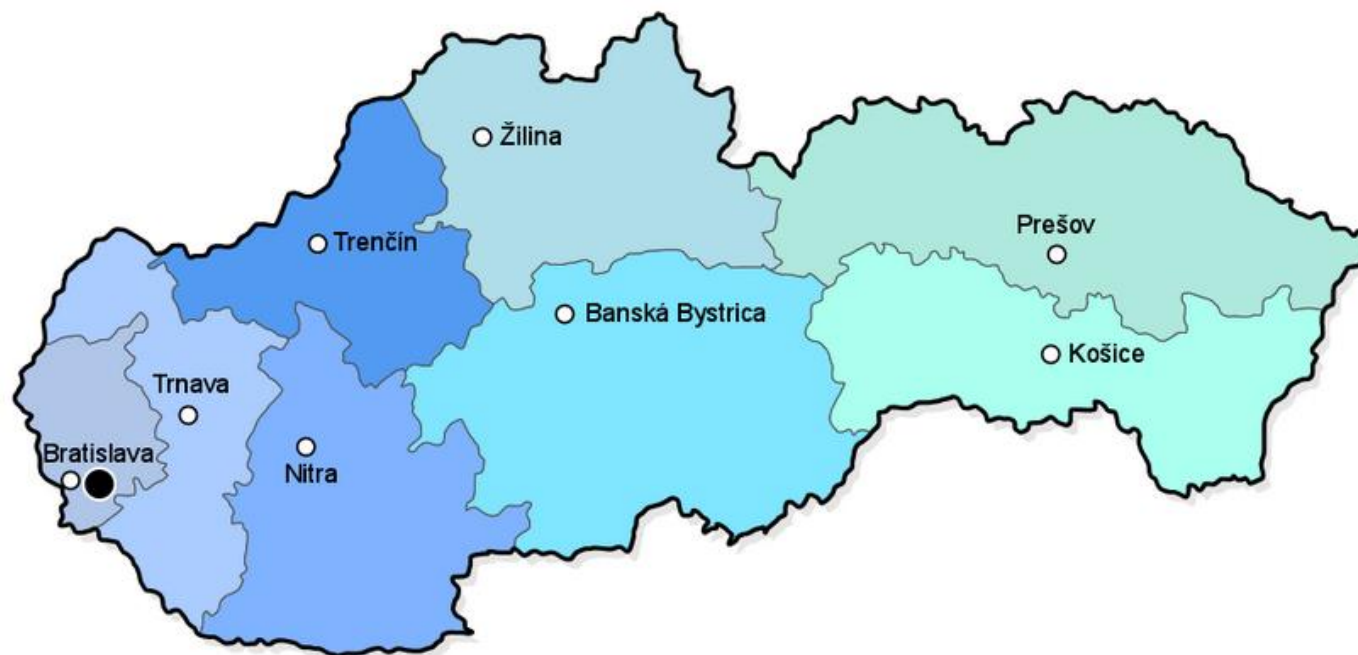

Štátna školská inšpekcia

Motivácia ako predpoklad úspešného učenia sa žiakov

© Mgr. Alena Porvazová

Štátna školská inšpekcia

Školské inšpekčné centrum Prešov

1. Pojem motivácia

pochádza z latinského slova „movere“ a znamená pohybovať sa, hýbať sa

predstavuje všetky vnútorné hnacie sily človeka, ktoré ho vedú k určitému správaniu

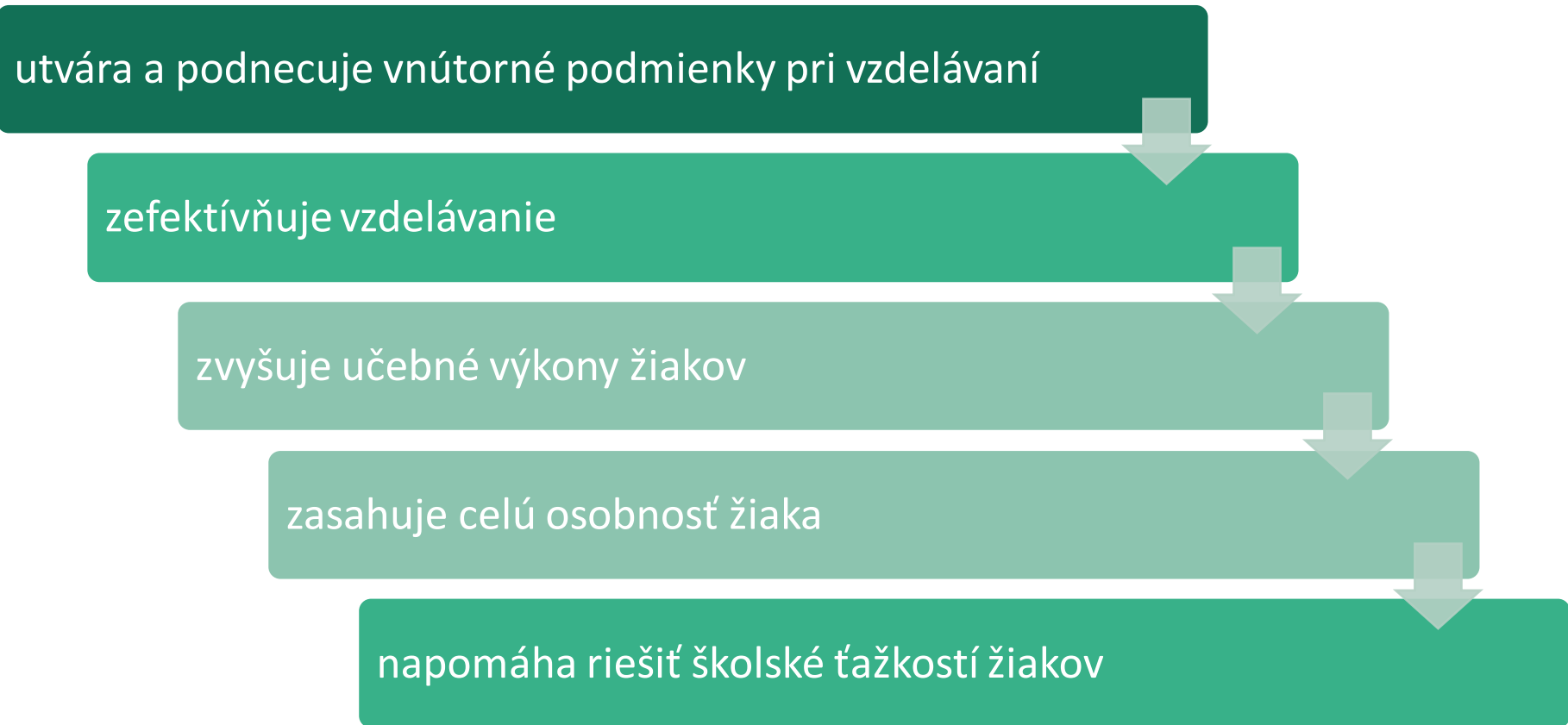
Motivácia

je definovaná ako súhrn vnútorných a vonkajších faktorov, ktoré aktivizujú správanie a prežívanie žiakov

vo vyučovaní sa chápe ako výsledok procesu motivovania

v škole je nevyhnutná najmä vtedy ak žiak nemá prirodzený záujem o učenie

Motivácia ako prostriedok učebnej činnosti žiakov významne vplýva na efektívnosť edukačného procesu

Užšie poňatie pod učebnou motiváciou rozumie:

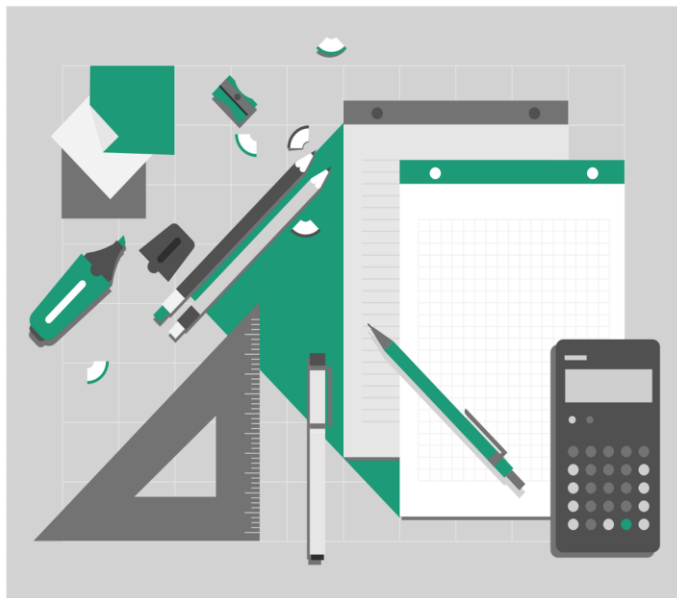
- osobnú aktivitu žiaka,
- nárast vedomostí a kompetencií žiaka,
- učebnú aktivitu žiaka.

Širšie poňatie pod učebnou motiváciou rozumie:

- vytváranie optimálnych podmienok na učenie,
- príjemná sociálna atmosféra na vyučovaní,
- podnecovanie žiaka k aktivitám.

2. Druhy motivácie

Pri motivácii žiakov k učeniu rozlišujeme:

vnútornú motiváciu

- žiak niečo robí alebo sa niečo učí pre vlastné uspokojenie, pre vlastný zážitok,

vonkajšiu motiváciu

- žiak sa neučí z vlastného záujmu, ale vplyvom vonkajších motivačných činiteľov.

V procese učenia je dôležité, aby učiteľ dokázal prepojiť vonkajšiu motiváciu s vnútornou aplikovaním osvojeného učiva v rôznych situáciách a v nových súvislostiach.

Znaky vnútornej a vonkajšej motivácie podľa S. Harter

Vnútna motivačná orientácia	Vonkajšia motivačná orientácia
Učenie motivované záujmom a zvedavosťou.	Učenie motivované snahou získať dobré známky.
Snaha pracovať pre svoje vlastné uspokojenie.	Snaha pre uspokojenie učiteľa alebo rodiča.
Preferencia nových a flexibilných činností.	Uprednostňovanie ľahkých a jednoduchých činností.
Snaha pracovať samostatne a nezávisle.	Závislosť na pomoci učiteľa.
Preferovanie vnútorných kritérií úspechu a neúspechu v práci.	Orientácia na vonkajšie kritériá posudzovania výsledkov.

Možnosti učiteľa pri posilňovaní a rozvíjaní vnútornej motivácie žiaka

podpora a rozvoj žiakovej autonómie

podpora samostatnosti a spolupráce

výber úloh a činností na podporu aktivity
žiakov

výber úloh podporujúcich tvorivosť
žiakov

Možnosti učiteľa pri posilňovaní a rozvíjaní vonkajšej motivácie žiaka

postoj učiteľa k žiakom

štýl vedenia

ľudský vzťah k žiakom

entuziazmus (zápal, oduševnenie) učiteľa

porozumenie pre triedu aj pre osobné problémy jednotlivých žiakov

zaujímavosť vyučovacieho procesu

poznanie cieľov vyučovacieho procesu žiakmi

Študenti učiteľstva, ale aj učitelia v praxi často hovoria:

- „Učiteľ musí svojich žiakov motivovať.“

- „Učiteľ musí svojich žiakov poznať.“

- „Učiteľ musí vedieť reagovať na vzniknuté situácie v triede.“

3. Učiteľ a motivácia

Činnosti učiteľa podporujúce motiváciu žiaka k učeniu

- preferovanie problémových úloh
- podporovanie záujmu a zvedavosti žiakov
- vnímanie žiaka bez vzťahu k hodnoteniu
- záujem o výsledky žiaka
- priestor pre nápady žiaka

- učenie v činnosti
- využívanie diskusie
- stanovenie individuálnych cieľov
- spolupráca s prvkami súťaženía
- využívanie techník vzájomného učenia sa žiakov, podpora interakčných vzťahov

- angažovaný a zaniatený učiteľ
- využívanie nových metód a foriem práce
- rozvoj sociálnych zručností žiakov
- dobré poznanie vedomostí žiakov, ich záujmov, potrieb a schopností
- neformálna spolupráca s rodičmi

Činnosti učiteľa oslabujúce motiváciu žiaka k učeniu

- dostanú sa do „vyjazdených koľají“

- majú svoje vyskúšané taktiky, ktoré radi používajú

- majú problém nájsť nové alebo dobre vyvážené nápady

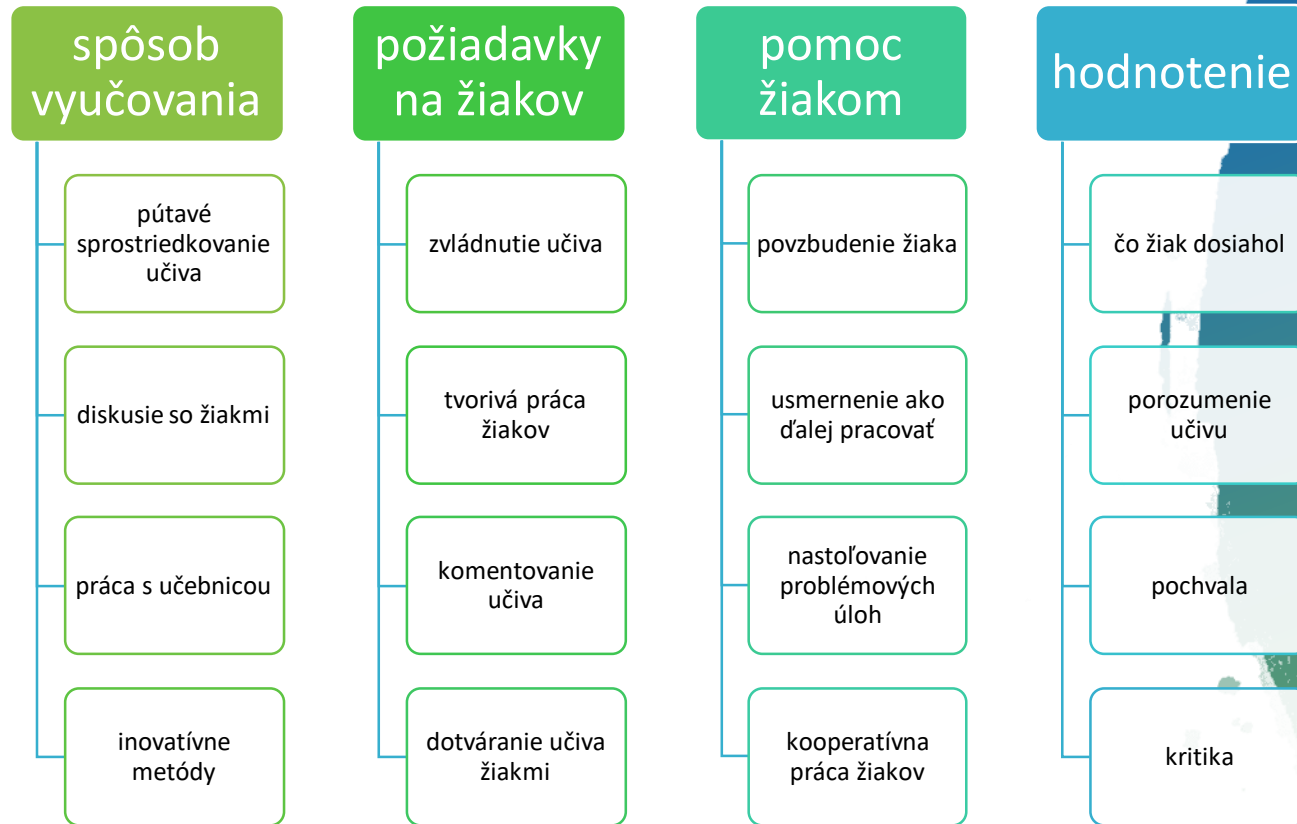
- hodnotenie žiaka bez rozhovoru

- vnímanie žiaka predovšetkým vo vzťahu k hodnoteniu

- netolerancia, uzavretosť voči novému

- nedostatočná pozornosť rozvoja sociálnych zručností

Riadenie vyučovacieho procesu znamená

4. Edukačný proces a motivácia žiakov k učeniu

Príčina problému s učením žiakov je mnohokrát jednoducho v tom, že ich dostatočne nemotivujeme. Efektívna motivácia môže byť riešením mnohých problémov, ktoré žiaci aj učitelia zažívajú v triede.

Na zvýšenie motivácie žiakov k učeniu je dôležité:

stanoviť jasné ciele a očakávania,

zameranie na rastové myslenie,

pochvala a uznanie úspechov,

poznať záujmy žiakov,

rozvíjať pozitívne a zmysluplné vzťahy so svojimi žiakmi.

Pohľad psychológa J. Hvozdíka na problematiku motivácie

Učiteľ rozvíjajúci motiváciu	Učiteľ nedostatočne rozvíjajúci motiváciu
Sústredí sa na tvorivý proces učenia, individuálny úspech žiaka, učí žiakov ako sa treba učiť, pomáha žiakovi pri učení a kooperácii s inými.	Sústredí sa na prezentovanie faktov, obsahov, informácií, výkon v skupine, rozdelenie úloh medzi žiakov, známky, odmeny a tresty.
Pomáha žiakovi učiť sa, byť aktívnym, hľadať informácie, nachádzať ich a efektívne ich využívať.	Rozhoduje, čo žiak potrebuje a potreby zadáva prostredníctvom kníh, učebníc a pomôcok.
Povzbudzuje a vyvoláva v žiakoch aktivitu za predpokladu, že sa zodpovedne stavajú k učeniu.	Predpokladá, čo žiak potrebuje a na čo je motivovaný.
Očakáva od žiaka, že sa naučí nachádzať a využívať informácie, obhajovať, overovať, klásť otázky, vyslovovať hypotézy, riešiť problémy.	Očakáva, že žiak sa naučí prezentovaný materiál memorovať, zopakovať ho pri skúšaní, formulovať odpovede na otázky.
Vyžaduje od žiaka, aby odhadoval a hodnotil osvojené vedomosti, dosiahnuté informácie a progres v učení.	Odhaduje, hodnotí prezentovaný materiál, jeho efektívnosť zvládnutia a progres hodnotí známkami.
Otvorene komunikuje so žiakmi, vyhýba sa dávať rady, podporuje ich rozhodovanie, nápady a kritiku.	Jednostranne komunikuje so žiakmi, vo všetkom usmerňuje činnosti žiakov, opiera sa o normy.
Žiaci a učitelia identifikujú významné problémy a otázky, skúšajú, porovnávajú a hodnotia varianty riešenia, hodnotia individuálne výkony, potreby učenia, ako aj učebné osnovy.	Učiteľ označuje, čo je problém, dáva testy, písomky, výkon žiakov hodnotí a známkuje ho.
Žiaci analyzujú alternatívy riešenia problému, skúšajú, porovnávajú, rozhodujú o zdrojoch informácií a hodnotia varianty riešenia.	Učiteľ žiakom všetko povie a ukáže, určí problém a vedie žiaka k riešeniu.

Motivácia žiakov vo vyučovaní sa chápe ako:

- výsledok procesu motivovania,

- je hybnou silou vyučovania,

- povzbudzuje procesy učenia sa.

5. Žiak a motivácia

Aspekty motivácie žiaka k učeniu

inštrumentálna
motivácia

potreba
úspešného
výkonu

morálna
motivácia

potreba
pozitívnych
vzťahov

poznávacia
motivácia

odmeny
a tresty

potreba
prestíže

potreba vyhnúť
sa neúspechu

Metódy na zvyšovanie motivácie žiakov k učeniu

problémové
vyučovanie

didaktické hry

súťaže

dramatizácia

akceptovanie
žiaka ako
motivačný
princíp

rozvoj tvorivosti

rozvoj aktivity
žiakov

kooperatívne
vyučovanie

práca so zdrojmi

rozvoj hodnotiaceho myslenia
a sebahodnotenia žiakov

Demotivujúce činitele učenia žiakov vyplývajúce z činnosti učiteľa

autokratický štýl vyučovania

strnulosť vyučovacích metód

málo tvorivosti

nízka kompetentnosť prípravy do života

veľké množstvo informácií

dôraz na školské známky

zdôrazňovanie súťaživosti

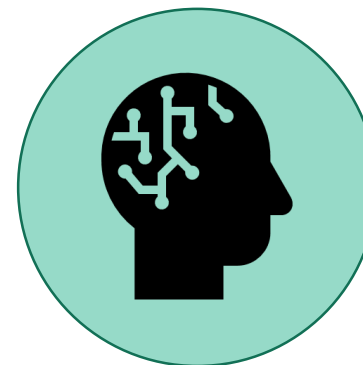
neprimerané, náročné nároky na žiaka

kritika osobnosti žiaka

6. Motivácia k učeniu menej úspešných žiakov

**Príčiny, prečo žiak dosahuje slabé
výsledky napriek podmienkam,
ktoré mu škola ponúka, je dôležité
včas diagnostikovať.**

Problémy v učení žiaka nemusia spočívať v jeho nezáujme alebo ľahostajnosti k školskej práci. Môžu vychádzať z porúch, napr.:

Ak týmto žiakom nevenujeme pozornosť, postupne strácajú motiváciu k učeniu.

Úlohou učiteľa je plánovať pre žiaka dosiahnutie úspechu, pretože prežitie úspechu je pre žiaka významné a motivačné.

Uplatnením niekoľkých jednoduchých spôsobov môžeme pomôcť žiakovi prežiť úspech.

- Oceňujme jeho snahu.

- Postupujme so žiakom po malých krokoch, aby sme ho mali za čo pochváliť.

- Posilňujme sebavedomie a motiváciu žiaka k ďalším aktivitám.

- Malé kroky nám pomôžu včas a presnejšie identifikovať problém.

- Zo zistených chýb vychádzajme pri tvorbe ďalších cvičení, s cieľom trénovať to, v čom žiak zlyháva.

- Stanovujeme jasné pravidlá, čo v danej úlohe sledujeme, čo v rámci jeho poruchy tolerujeme a čo nie.

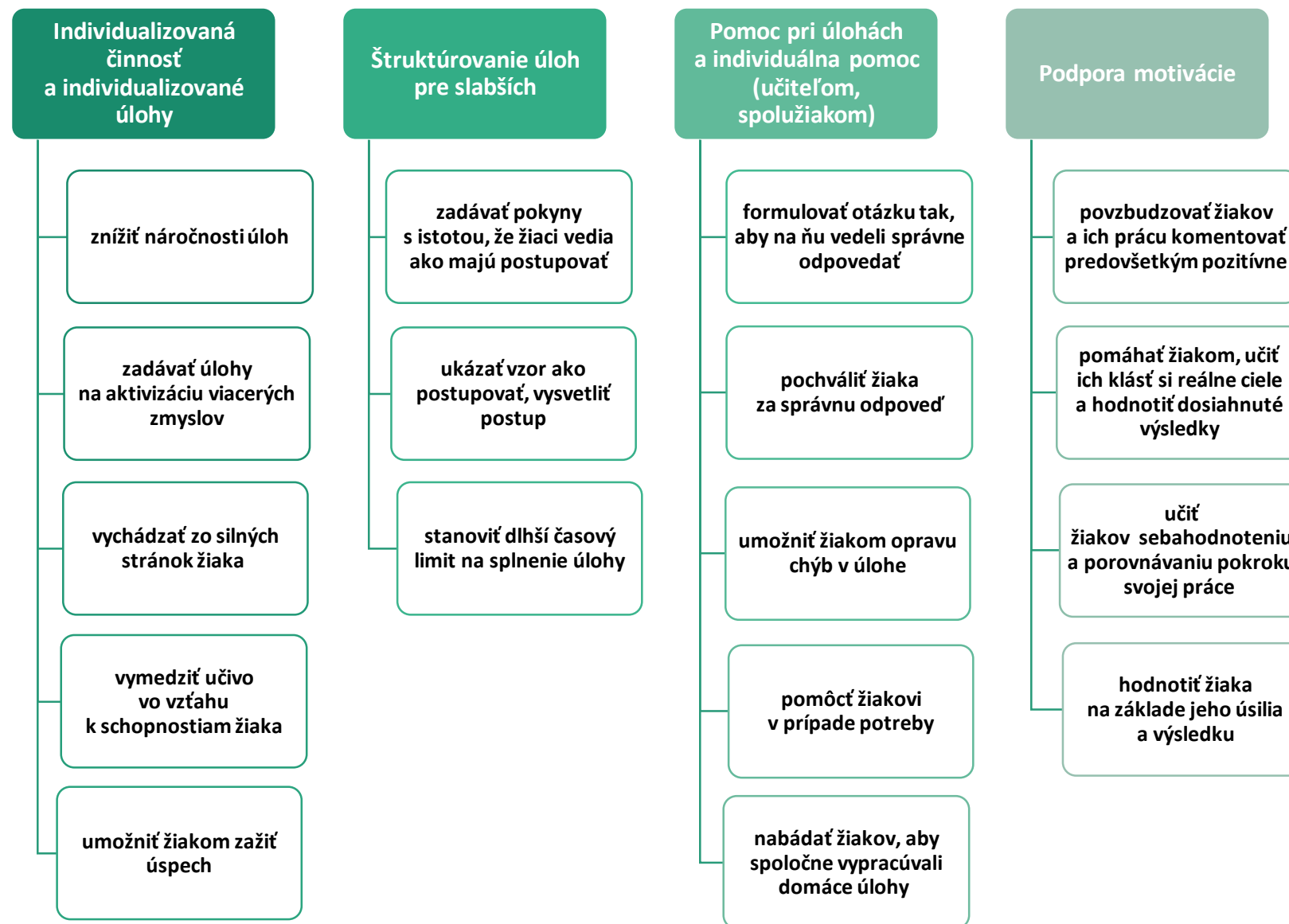

- Jednotlivé chyby a nedostatky v hodnotenej práci si vždy spolu so žiakom vysvetľujeme.

- Známku žiaka netrestajme.

Sú žiaci, ktorí sa snažia a usilujú, ale sa im nedarí dosahovať žiaducu úroveň. Aby žiaci nestratili záujem o učenie je potrebné venovať im pozornosť a pomoc s využívaním konkrétnejších prístupov a konkrétnejšej pomoci.

7. Motivácia žiakov k učeniu v dištančnom on-line vzdelávaní

Mnohí žiaci počas dištančného vzdelávania stratili motiváciu učiť sa, a preto motivácia a hľadanie stimulov aktívnej spoluúčasti žiakov na vzdelávacom procese sú kľúčové pri podpore dištančného vzdelávania.

Aby žiaci prejavili záujem o učenie v on-line priestore je potrebné

zadávať také úlohy, ktoré ukážu schopnosť žiakov aplikovať vedomosti

- formou riešenia nejakého problému
- presne stanovte parametre, čo sa bude hodnotiť - napr. spracovanie problému, počet zdrojov inovatívny prístup k téme, hĺbka a komplexnosť spracovania
- úlohu hodnotte vysokou hodnotu...nie polovičnou známkou

zadávať personalizované písomky

- testy nemusia byť siahodlhé, stačí pár otázok
- nebojte sa do toho vložiť svoj osobný vstup (podpora, komentár)
- ak sú pre vás personalizované písomky neprijateľné, nájdite si program, ktorý generuje náhodný výber otázok pri testoch

podporovať silné stránky žiaka a zdôrazňovať význam celoživotného vzdelávania

- zdôrazňujte význam akademickej morálky a životný prínos nepodvádzania
- okrem výkladu aj diskutujte o téme, ktorá je predmetom učenia sa
- nepodľahnite tomu aby sa z Vás stal „policajt“
- sústreďte sa na proces učenia a hľadajte rovnováhu medzi učením a hodnotením
- stále platí, menej je viac, to „viac“ rozdeľte na menšie časti
- žiakov hodnotte a motivujte čiastkovým úspechom a postupným zlepšovaním

podporovať vnútornú motiváciu žiakov učiť sa a plniť si svoje povinnosti

- opierajte sa o tri základné psychologické potreby - autonómia, vzťahovosť, kompetencia
- nebuďte na seba a žiakov extrémne nároční
- hľadajte reálne riešenia, možnosti
- čo je neefektívne a škodí Vám a žiakom, nerobte.

Použitá literatúra

- Ďurič, L., Grác, J., Štefanovič, J. 1991. *Pedagogická psychológia*. Bratislava: Jaspín, 1991. 333 s. ISBN: 80-900477-6-9.
- Hvozdič, J. 2017. *Základy školskej psychológie*. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017. 381 s. ISBN 978-80-8152-505-6.
- Dostupné na: <https://unibook.upjs.sk/img/cms/2017/ff/zaklady-skolskej-psychologie-final.pdf> (upjs.sk)
- Lokšová, I.; Lokša, J. 1996. *Cez relaxáciu k tvorivosti v škole*. Prešov: ManaCon, 1996. 194 s. ISBN 80-85668-32-5.
- Lokšová, I.; Lokša, J. 1999. *Pozornosť, motivácia, relaxácia a tvorivosť detí ve škole: (teoretická východiska a praktické postupy, hry a cvičenia)*. Portál: Praha, 1996. 199 s. ISBN 80-7178-205-X.
- Manniová, J. 2008. *Učiteľ v procese výchovy a vzťahov*. Ivanka pri Dunaji: Axima, 2008. 198 s. ISBN 978-8096-9178-5-3.
- Páleníč, L. 2004. *Motivácia k úspešnému výkonu, sociálnej moci a afiliácii*. In Kollárik, T. a kolektív 2004. *Sociálna psychológia*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004. 548 s. ISBN 80223-18-41-8.
- Pardel, T. 1977. *Motivácia ľudskej činnosti a správania*. Bratislava: SPN, 1977. 219 s.
- Petlák, E. 2019. *Motivácia v edukačnom procese*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2019. 93 s. ISBN 978-80-571-0150-5.
- Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J., 2013. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2013. 400 s. ISBN: 978-80-2620-403-9.

Internetové zdroje:

<https://www.teachhub.com/classroom-management/2020/02/how-to-motivate-students-in-the-classroom/to>

https://www.google.com/urlsa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewjpmPrc7O7uAhWvtIsKHY_nAMwQFjAHegQIBhAC&url=http%3A%2F%2Fwww.nucem.sk%2Fdl%2F3725%2Fmotivacia.ppsx&usg=AOvVaw23_mCs2YnP5ALcOQncxids

<https://www.skolskyportal.sk/vzdelavanie-vychova/motivacia-ziaka-s-poruchami-ucenia-skolskym-hodnotenim>

<https://www.uncn.sk/ucitelske-bolgy/menej-uspesny-ziaci-vo-vzdelavani>

Obrázky:

https://eduworld.sk/image.php?cfg=clanok_detail&f=clanky%2Fpozornost_20201126_163358.jpeg

https://www.skolskyportal.sk/sites/default/files/styles/mobile_landscape/public/field/image/ziaci_hlasiaci_sa.jpg?itok=FreuQ56z

[https://www.istp.sk/pozicie_ilustracie/2983_50004_1329_50004_50004-ucitel-prveho-stupna-zakladnej-skoly-vratane-ucitela-prveho-stupna-zakladnej-skoly-ktory-vyucuje-v-nultom-rocniku_1.jpg_\(344x344\)_istp.sk](https://www.istp.sk/pozicie_ilustracie/2983_50004_1329_50004_50004-ucitel-prveho-stupna-zakladnej-skoly-vratane-ucitela-prveho-stupna-zakladnej-skoly-ktory-vyucuje-v-nultom-rocniku_1.jpg_(344x344)_istp.sk)

https://gaudeo.sk/wp-content/uploads/2017/02/4046040380_286b2975ee_o.jpg

https://eduworld.sk/image.php?cfg=clanok_detail&f=clanky%2Fshutterstock_147613478_1523452190.jpg

https://eduworld.sk/image.php?cfg=clanok_detail&f=clanky%2Fbigstock-A-Group-Of-Small-School-Kids-W-317812678_20200126_200909.jpg

https://eduworld.sk/image.php?cfg=clanok_detail&f=clanky%2Fshutterstock_535796614_20201227_203239.jpg

<https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQQos3JgL5Dzs2gwTp1hBuvJ4tIYn2Ur-t4Lw&usqp=CAU>

https://eduworld.sk/image.php?cfg=clanok_detail&f=clanky%2Fshutterstock_71703319_1459151840.jpg

<https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSJNeBvByeHQwJE4Yzjr4TaZ8Xkk548Nt-KQg&usqp=CAU>